

АНДИЖОН ВИЛОЯТИДА ЁШЛАРНИ ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИГА ЖАЛБ ҚИЛИШДА МАҲАЛЛАНИНГ ЎРНИ

Комилов Дилшодбек Турсунбой ўғли

Андижон давлат университети, Ўзбекистон тарихи кафедраси таянч докторанти

Аннотация: Ёшларни бугунги кунда тадбиркорликка жалб этиш ҳамда уларнинг бизнес ташаббусларини қўллаб-қувватлаш, доимий иш билан банд қилиш ва қўшимча даромад олиши учун қулай ва мақбул шарт-шароитларни яратиш ҳамда ёшларни тадбиркорлик кўникмаларини шакллантириш бугунги кунда давлат сиёсати даражасида эътибор қаратилганлиги илмий адабиётлар ва бирламчи манбалар ёрдамида таҳлил қилинган.

Калит сўзлар: Андижон вилояти, ёшлар, хотин-қизлар, тадбиркорлик, кредит, тижорат, бизнес, имтиёз, маҳаллабай

Инсон қадрини улуғлашга қаратилган давлат ва жамият бошқарувида аввало ўзини ўзи бошқариш институтининг давлат ва жамият фаолиятидаги ўрнининг юқори эканлигини тасдиқлайди. Бу хусусда Ўзбекистон Республикаси Президенти "... бугун маҳалла катта ижтимоий куч сифатида майдонга чиқиши зарур. Чунки маҳалладги фаоллар, кўпни кўрган оқсоқоллар, тажрибали нурунийларимиз, агар истаса, жамоатчилик билан биргаликда ҳар қандай муаммони маҳалладан туриб ҳал қилишга, хато қилган ёшларни тўғри йўлга солишга қодирдир, деб таъкидлаган эди [1]. Жумладан, маҳаллалардаги ёшларни тадбиркорлик ва ҳунарманчиликка жалб этиш орқали ижтимоий ҳимояга муҳтож ва кам таъминланган оилаларни бандлигини таъминлаш ва юртимизда камбағалликни қисқартириш масалалари бўйича туман (шаҳар) ҳокимининг ёрдамчи институтининг самарали фаолиятини йўлга қўйилганлиги катта аҳамиятга эга бўлди. Кейинги беш йилда Ўзбекистонда юз бераётган ислохотлар натижасида ижобий ўзгаришларни ҳар-бир жавҳада сезишимиз мумкин. Бинобарин, бундай ўзгаришлар Давлат бошқарувининг қуйи тизими бўлган ўзини ўзи бошқариш органлари фаолиятида ҳам яққол намоён бўлмоқда. Бинобарин, давлат раҳбарининг бугунги кундаги олиб бораётган инсонпарварлик сиёсати туфайли барча соҳаларда кенг кўламли ислохотларнинг амалга оширилмоқда ва бу эса ўз навбатида аҳолининг барча қатламларини бошқарув жараёнларидаги иштирокининг ортишига туртки бермоқда. Мамлакатда халқимизнинг асосий қисми қишлоқлардаги маҳалаларда истиқомат қилишини инobatга оладиган бўлсак, бунда аҳолининг ўзини ўзи бошқариш органларидаги фаол иштирокини кўришимиз мумкин.

Ислохотлар натижасида маҳаллалардаги оилавий бизнес ва тадбиркорликни ривожлантириш мақсадида 5528 та маҳаллалар ҳудудида кичик ва ўрта бизнес соҳасида жами 176418 та янги иш ўринлари яратилди. Маҳалла аҳолисининг тадбиркорлик фаолиятини ривожлантириш учун республика минтақаларида кредит уюшмалари тармоқлари ташкил этиш борасида мамлакат молиявий бозорида жами 13 та кредит уюшмаси фаолияти йўлга қўйилди. Маҳаллаларда кичик ва ўрта бизнесни ривожлантириш

учун тижорат банкларининг кредит линиялари орқали 41 млрд. 760 мил. 500 минг сўмлик кредит ажратилди. Иш билан таъминлаш таъминлашга кўмаклашувчи давлат жамғармасидан 12 минг 527 иш ўринлари яратиш учун 11 млрд. 571. 800 минг сўм, оилавий тадбиркорликни ривожлантириш учун 2765 та кам таъминланган оилага 2 млрд. 5 млн. 500 минг сўм ажратилди [2].

2017 йилдан бошлаб аҳоли қатламлари, айниқса хотин-қизлар ва ёшларни тадбиркорликка жалб этиш маданиятини ошириш борасида жамоатчилик назорати гуруҳи аъзолари томонидан тарғибот ишлари доирасида бир қаторда тижорат банклари томонидан кредит маблағларини ажратишни юзасидан самарали ишлар амалга оширилган. Хусусан, Андижон вилоятидаги тижорат банкларидан 2000 нафардан ортиқ тадбиркорлар фаолиятини бошқариш ҳамда ривожлантириш мақсадида аёлларга 56 млрд. сўм дан зиёд кредит маблағлари ажратилди. Аҳоли бандлигини таъминлашга қаратилган ва иқтисодий муаммоларнинг ҳал этишда вилоятдаги 170 минг нафар фуқароларга давлат томонидан ижтимоий қўллаб-қувватлаш доирасида кичик ёшдаги фарзанди бор аёллар ҳамда уйдаги ишсиз бўлган аёлларга хонадондаги томорқасидан самарали фойдаланиш ва уйда лимонариялар ташкил этиш юзасидан тавсиялар берилди. 2017 йилнинг ҳолатига кўра, вилоятда 21 минг 864 та хонадонда оилавий томорқалардан самарали фойдаланиши учун 131 млрд 331 млн сўм кредитлар ажратилиши белгиланиб, 4029 та хонадонга 23 млрд 381 млн сўм кредит берилди.

Андижон вилоятининг Пахтабод туманидаги тижорат банклари томонидан жами 353 та оилаларга тадбиркорликни йўлга қўйишга кўмаклашиш, уларнинг кам таъминланганлик даражасидан чиқариш мақсадида 4 млрд 778 млн сўм имтиёзли кредит маблағлари ажратилди. Бунинг натижасида 59 та оилада паррандачилик 164 оилада чорвачилик 130 та оилада иссиқхона ташкил этилди. Ажратилган кредит маблағлари мақсади сарфлаш юзасидан Хотин-қизлар қўмиталари, “Нуроний” жамғармаси, “Маҳалла” жамғармаси жамоат фонди томонидан жамоатчилк асосида назорат қилиб бормоқда. Ёшлар ва хотин-қизларни тадбиркорликка жалб этиш мақсадида фуқароларни ўзини ўзи бошқариш органлари ҳамда Андижон вилояти Кенгаши томонидан вилоят, шаҳар, туманлардаги жамоатчилик назорати гуруҳлари аҳоли хонадонларида уйма уй юриш орқали ижтимоий соҳа объектларини ўрганиш, уларнинг муаммоларни бартараф этиш юзасидан чора-тадбирлар ишлаб чиқилмоқда [3]. Ўрганишлар натижасига кўра, аёлларни тадбиркорлик дастурлари асосида жорий йилнинг ўтган даврида 225 мингдан зиёд лойиҳаларга 4,4 триллион сўмга яқин кредит, 40 мингга яқин хотин-қизларга жами 179,1 миллиард сўм субсидия ажратилди.

2020 йилдан бошлаб йўлга қўйилган “Аёллар дафтари” тизими жорий этилиши орқали қарийб 2,5 миллиондан ортиқ хотин-қизларга ижтимоий-иқтисодий, тиббий, ҳуқуқий ва психологик кўмак бериш учун 5,1 триллион сўмдан зиёд маблағ йўналтирилди. Йўналтирилган маблағлар ҳисобидан хотин-қизларнинг меҳнат бозоридаги талаб юқори бўлган замонавий касб-хунарга ўқитиш, ишлаш истагидаги хотин-қизларнинг бандлигига кўмаклашиш, уларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигини ҳамда раҳбар лавозимлардаги улушини ошириш, шунингдек, ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш борасида бир қатор

ижобий ишлар амалга оширилиб келинмоқда [4]. Масалан, 2021 йил 5 августдаги Ўзбекистон Республикаси Президентининг ПҚ-5213-сон қарори асосида “Маҳаллаларда тадбиркорликни янада қўллаб-қувватлаш ва тадбиркорлик субъектлари билан аҳоли ўрасида кооперацияни ривожлантиришни қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарори ҳамда “маҳаллабай” ишлаш тизими асосида ижтимоий-иқтисодий ривожланишдан ортда қолаётган маҳаллаларнинг ишсизлик даражасни пасайтириш орқали маҳаллаларда тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш натижасида Андижон вилоятидаги 210 та “оғир” маҳаллаларда аниқланганлиги ҳамда ушбу маҳаллаларда тадбиркорликни янада ривожлантириш чоралара-тадбирлари кўрилмоқда. Президентнинг 2021 йил 21 июлдаги Андижонда вилоятида тадбиркорликни янада қўллаб-қувватлаш чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПҚ-5154-сон қарорига асосида 40 миллион АҚШ доллари эквивалентида маблағлар ажратилганлиги натижасида «Маҳаллабай» ва «хонадонбай» ишлаш асосида «оғир» маҳаллаларда ижтимоий-иқтисодий ҳолатларини инобатга тадбиркорликни янада қўллаб-қувватлаш бўйича янгича ёндашувни (кейинги ўринларда — «Андижон тажрибаси») асосида республиканинг бошда ҳудудларига ҳам татбиқ этиш учун Тикланиш ва тараққиёт жамғармасидан давлат улушига эга бўлган тижорат банклари учун тасдиқланадиган тақсимотга асосан 100 миллион АҚШ доллари эквивалентидаги маблағлар 3 йиллик имтиёзли давр билан 7 йил муддатга 7 фоиз ставкада ажратилган бўлиб «Ўзсаноатқурилишбанк» ва «Қишлоқ қурилиш банк» акциядорлик тижорат банклари орқали 200 та маҳаллада кооперация асосида кичик бизнесни ва оилавий тадбиркорликни ривожлантиришга кўмаклашиш мақсадида бириктирилган «етақчи» тадбиркорлик субъектларини молиявий қўллаб-қувватлаш жараёнида кичик бизнес ва оилавий тадбиркорликни ривожлантириш мақсадлари амалга оширилмоқда [5].

Натижада, халқ ҳукуматга эмас, аксинча ҳукумат халқ учун хизмат қилиши кераклиги тўғрисидаги тамойилга асослана бошлади. Маҳаллалардаги моддий ёрдам ва кўмакка муҳтож оилалар бўйича мутлақо янги — “Темир дафтар”, “Аёллар дафтари” ва “Ёшлар дафтари” тизимлари ҳаётга татбиқ этилиши натижасида “Маҳаллабай” ишлаш тизимини амалиётга жорий этиш ва оилавий тадбиркорликни ривожлантириш дастурлари доирасида амалга ошириладиган қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида” Вазирлар Маҳкамасининг 2021 йил 19 мартдаги 152-сон қарори билан “маҳаллабай” ишлаш тизими жорий этилди [6]. Натижада маҳаллалардаги ёшларнинг тадбиркорликка қизиқиши аниқлаш ва уларни иш билан таъминлаш мақсадида Вазирлар Маҳкамасининг 2021 йил 21 декабрдаги “Ёшларни тадбиркорликка жалб этиш ва уларнинг бизнес ташаббусларини қўллаб-қувватлаш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги 767-сон қарори асосида Ёшларнинг янги ғоялар асосида ишлаб чиқилган инновацион, стартап ва бизнес лойиҳаларини молиялаштириш учун 100 миллион АҚШ доллари эквиваленти миқдорида маблағ ажратилди. Ажратилган маблағлар ҳисобидан 2022-2024 йиллар мобайнида ёшларни тадбиркорликка жалб масадида ёшларимининг ижтимоий ҳимоя қилиш ҳамда камол топишида уларнинг манфаатларини янада таъминлаш ва ҳуқуқларини ҳимоя қилиш, мақсадда 2-босқичда ёшларни қўллаб-қувватлаш мақсадида ҳар бир ёш

тадбиркорлик субъекти учун базавий ҳисоблаш миқдорининг 1 000 бараваридан 2 000 бараваригача 7 йил, шу жумладан 3 йил имтиёзли давр билан берилиши натижасида [7] уюлмаган ва иш билан банд бўлмаган ёшларнинг бандлигини таъминлаш асосида ёшларнинг турли ёт ғоялар таъсирига тушиб қолишларини олдини олмоқда. Мамлакатда ёшларни тадбиркорлик фаолиятини янада кенгайтириш, қулай ишбилармонлик муҳитини яратиш, айниқса ёшларни, хусусан битирувчиларини тадбиркорликка жалб этиш, бу борада яратиб берилган имконият ва шарт-шароитлардан унумли фойдаланиш, тадбиркорлик фаолиятини йўлга қўйиш, уни янада кенгайтириш учун банк муассасалари томонидан кам фоизли кредит маблағлар ажратиб келинмоқда ва ёшларга тадбиркорлик фаолияти турлари ва йўналиши, ташкил этишга кўмак берилмоқда.

Бугунги кунда Ўзбекистонда адолатли фуқаролик жамиятини шакллантиришда ёшларнинг ролини ошириш ҳамда ёш авлодни Ватанга муҳаббат руҳида тарбиялашда менталитетимизга ёт бўлган зарарли ғоя ва оқимларга қарши тура оладиган миллий ҳамда умуминсоний қадриятлар руҳида тарбиялаш, уларда соғлом турмуш тарзига интилишни шакллантириш, ёшларнинг келажаги учун қайғуриши, миллат ва Ватан тақдирини эртанги ёруғ кунини барпо этмоқ учун қилинаётган эзгу ишлар амалга оширилиб келинмоқда.

Адабиётлар рўйхати:

1. Маҳалла-тинчлик ва осойишталик, ободлик ва фаровонлик марказига айланади // Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев раислигида 12 февраль куни маҳалла тизимини такомиллаштириш, маҳаллаларда тинчлик-осойишталикни мустақкамлаш, жиноятчиликнинг олдини олишмасалаларига бағишланган видеоселектор йиғилиши // Халқ сўзи, 13 февраль. №32. - Тошкент, 2020.
2. Аҳмедов Д. Маҳалла – аҳолини йўналтирилган ижтимоий ҳимоялаш, хусусий тадбиркорлик ва оилавий бизнесни ривожлантириш маркази Фуқаролик жамияти журнали.-Тошкент, 2008.- №4 (16),-Б.10-11.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi arxivi, M. 975- фонд, 30-ro‘uxat, 3936- yig‘majild, 19-20-varaqlar.
4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони, 21. 12. 2023 йилдаги ПФ-208-сон lex.uz/docs/6704824
5. Ўзбекистон Республикаси қонунчилик ҳужжатлари тўплами 31 (999) 463-464-моддалар 42-23 бетлар.
6. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори, 28. 04. 2021 йилдаги 250-сон lex.uz/docs/5398681
7. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори, 21. 12. 2021 йилдаги 765-сон lex.uz/uz/docs/5787727